

מִבְּצָר וּגְדֵרֶת צֵאן: לוּ וּבְנֵי רְאוּבֵן
בָּנוּ אֶת-חֶשְׁבֹן וְאֶת-אֶלְעָלָא וְאֶת
קִרְיָתִים: לֹא וְאֶת-נָבוּ וְאֶת-בָּעַל מַעֲוֹן
מוֹסֶבֶת שֵׁם וְאֶת-שִׁבְמָה וַיִּקְרְאוּ
בְּשֵׁמֹת אֶת-שְׁמוֹת הָעָרִים אֲשֶׁר
בָּנוּ: מִפֶּטִיר לֹא וַיִּלְכוּ בְּנֵי מְכִיר בֶּן-מְנַשֶּׁה
גִּלְעָדָה וַיִּלְכְּדָהּ וַיֹּרֶשׁ אֶת-הָאֲמֹרִי
אֲשֶׁר-בָּהּ: מִוַּיְתֵן מֹשֶׁה אֶת-הַגִּלְעָד
לְמְכִיר בֶּן-מְנַשֶּׁה וַיָּשֶׁב בָּהּ: מֵא וַיֵּאִיר
בֶּן-מְנַשֶּׁה הֶלֶךְ וַיִּלְכֹּד אֶת-חֻתִּיהֶם
וַיִּקְרָא אֶתְהֵן חֻת יֵאִיר: מִב וְנָבַח
הֶלֶךְ וַיִּלְכֹּד אֶת-קִנְתָּ וְאֶת-בְּנֹתֶיהָ
וַיִּקְרָא לָהּ נָבַח בְּשֵׁמוֹ: פֶּפֶפ

קריב פסוקים. בקריב י"ב טימן. עיביל טימן. ומפסידין דברי ירמיהו. בירמיהו פרק א:

שפתי חכמים

1 כלומר שהסבו שמם קודם בנינם מחדש כדי שלא יזכר שם עבודה זרה בפה. כי נבו ובעל מעון היו שמות עבודה זרה והיו נקראין הערים על שמם. ודבר ראובן הסבו את שמם. כמו שאמרו רבותינו ז"ל בית גליא בית כריא. אבל שאר העיירות הסבו שמם אחר בנינם החדש. כמנהג כל בני עיר: וסרצונו לתת להם לא כללן הכתוב בכלל אחר. ואת נבו ואת בעל מעון ואת שבעה מוסכות שם. ומתוך דרוקא נבו ובעל מעון מוסכות לשם אחר. פירוש קודם בנינם החדש הסבו שמם כדי שלא יזכר שם עבודה זרה בפה. אבל שאר העיירות הסבו שמם אחר בנינם החדש. ויהיה "שבעה" רבוק למלת "בנו" ולעיל. ולא עם "מוסכות שם". ואמר אל תחשוב שדבוק עם מוסכות שם. שהרי שכם ושבעה שם אחר הוא: ודקשה הרבבין וכן שאר מפרשים אין לא ראה במדרש רות (ה) ואנכי לא אהיה כאחת שפחוץ (רות ב יג). אמר לה חס ושלום אין את מן השפחות אלא מן האמהות. ודכוותה ונבא הלך וגו'. ודכוותה ויאמר אלי לבנות לה בית בארץ שנער. מלמד שאין לשקר תשובה כו'. עיין שם. ולי נראה דגם רש"י דע המדרש. אך מה שכתב ותמחני כו' הוא לפי מה שדרש רבי משה הורשן שלא עמר השם של עיר בכך. לכן כתיב לה רפה. כאלו כתיב לא נבא. שלא נתקיים זה השם אלא שם אחר. וכן צריך לדרוש גמי בהאי דיוקא ויאמר לה בעז. לא בעז אלא שליח. וזה אינו. וכן לבנות לה בית. לא בית אלא אהל. וזה אינו. ולכן דקדק רש"י בדבריו ואמר מה ידרוש. כלומר לפי הדרש שדרש פה יש לדרוש גם כן חסם. וזה אינו. ובאמת לא נשתנה שם העיר שקרא בשם נובח. והוא דכתיב לה רפה יש לומר דנובא ואחרים קראו את העיר בשם נובח. אבל בניו לא קראו אותה נובח. כמו שכתב הרמב"ם (בהלכות פטרים פ"ה ה"ג) והביאו טור י"ד סימן (ר"ט) (רמ) [לא יקרא לאביו בשמו]. היה שם אביו בשם אחרים ישנה את שמם. כלומר שמם של אחרים. כן נראה לי ליישב דברי רש"י:

אבן עזרא

לח ואת נבו. יתכן שהוא הר נבו. ששם נקבר משה כאשר אפרש (דברים לו ח): מוסבת. אלה הערים הוסבו שמותם. וכן שבעה: לט ויורש. יש אומרים כי מכיר חי היה. ולפי

דעו: לו ובני ראובן בנו ית חשבון וית אלעלא וית קריתים: לח וית נבו וית בעל מעון מקפן שמהן וית שבמה וקרו בשמהן ית שמהת קרוא די בנו: לט ואלו בני מכיר בר מנשה לגלעד וכבשה ותרין ית אמורא די בה: מ ויהב משה ית גלעד למכיר בר מנשה ויתב בה: מא ויאיר בר מנשה אזל וכבש ית פפרניהון וקרא יתהן פפרני יאיר: מב ונבא אזל וכבש ית קנת וית פפרנהא וקרא לה נבא בשמה:

תולדות ובית אהרן והוספות

[לו] קוטה יג. ירושלמי קוטה פ"א י. מוספתא קוטה פ"ד ד. סיפרי טעלתן פק"ו. [לט] קוטה סג. [מא] נמדכ"ר פ"ד ט.

בעל המורים

מב ויקרא לה נבא. "לה" ג' לא מפי' ה"א. ויקרא לה נבא בשמו. שלא נתקיים לה שם זה. ויאמר אלי לבנות לה בית בארץ שנער (וזכרה ה"א). שביקש לבנות ולא בנה. ויאמר לה בעז (רות ב יג). שלא דיבר עמה הוא בעצמו אלא על ידי שליח. לה כמו לא (קידושין מט:):

רש"י

(לח) ואת נבו ואת בעל מעון מוסבת שם. נבו ובעל מעון שמות עבודה זרה הם, והיו האמוריים קורים עריהם על שם עבודה זרה שלהם, ונמי ראובן הסבו את שמם לשמות אחרים, וזהו מוסבות שם. נבו ובעל מעון מוסבות לשם אחר: ואת שבעה. בנו שבעה ט, והיא שבע האמורה למעלה (פסוק ג): (לט) ויורש. כתרגומו וקרן, שמינת ר"ש, משמש שמי מחלקות, לשון ירושה, ולשון הורשה, שהוא מירוד ומירון: (מא) חותיהם. פפרניהון: ויקרא אתהן חות יאיר. לפי שלא היו לו נשים, קראם בשמו לזכרון (מדרש אגדה): (מב) ויקרא לה נבא. לה אינו מפי' ה"א. ורמיזתי מיעודו של ר' משה הדרשן, לפי שלא נתקיים לה שם זה (שם), לפיכך הוא רפה, שמשמעות מדרשו כמו לא, ותמחני מה ידרוש בשמי חיות הדומות לה ויאמר לה בעז ע (רות ג יד), לננות לה ית (וזכרה ה"א):

דעתי שמלת ויורש שבה אל הגבור שהיה במשפחה: מ וטעם למכיר בן מנשה. לבני מכיר, כמו ויאמר יהודה לשמעון אחיו (שופטים ט ג): מא ויאיר בן מנשה. הוא

לח ואת-נבֹו ואת-בַּעַל מַעֲזָן מוֹסֶבֶת שָׁם וְאֶת-שִׁבְמָה וַיִּקְרְאוּ בְשֵׁמֹת אֶת-
 לֹט שְׁמוֹת הָעָרִים אֲשֶׁר בָּנוּ: וַיִּלְכוּ בְּנֵי מִכְיָר בֶּן-מְנַשֶּׁה גִלְעָדָה וַיִּלְכְּדוּ וַיֹּורֶשׁ
 מִמָּסִיר מֵאֶת-הָאֲמָרִי אֲשֶׁר-בָּהּ: וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת-הַגִּלְעָד לְמִכְיָר בֶּן-מְנַשֶּׁה וַיֵּשֶׁב בָּהּ:
 מְנַשֶּׁה, לְגִלְעָד וּבְכַשְׁוֶהָ, וַתִּירֶד יֵת אֲמוֹנָאָה דְּבָהּ: מ. וַיֵּהֱב מֹשֶׁה יֵת גִּלְעָד, לְמִכְיָר בֶּן מְנַשֶּׁה, וַיְחִיב בָּהּ:

רס"ג (לח) מוסבת שם וגו', שהסבו את שמותיהן כי הם קראו שמות לערים שבנו כפי שרצו. (לט) ויורש, ויגרשו.

חזקוני (לח) מוסבות שם, בתחילה⁵⁷ נקראו בשם עמון ומואב, ואחר-כך בשם סיחון ועוג, ואחר-כך בשם ישראל. (מ) ויתן משה את הגלעד למכיר, לפי שהיה בכור בבני מנשה⁵⁸ נתן לו משה תחילה, ולפי שהוא היה זקן ולא יצא בצבא נתן לו עיר מבצר, וישב שם בעוד שהלכו בניו עם ישראל וחזרו. 57 בכור שור. 58 לעיל כו כט.

ראב"ע (לח) ואת נבו. יתכן שהוא הר נבו, ששם נקבר משה כאשר אפרש¹⁷. מוסבות. אלה הערים הוסבו שמותם¹⁸, וכן שבמה¹⁹. (לט) ויורש. יש אומרים, כי מכיר חי היה²⁰. ולפי דעתי שמלת

17 ראה דברים לד ו. 18 הוסבו שמותם לשמות אחרים. כלומר: היו ערים בעלות מוסבות שם. 19 גם העיר שבמה נעשתה מוסבת שם. 20 ומכיר בעצמו הוריש

רמב"ן והגלעדי המועטות בשבט רצו להיפרד משבטם כדי שתהיה להם נחלה רבה מהם כי ילכדוהו בחורבם, וכמו שנאמר כי הוא היה איש מלחמה ויהי לו הגלעד והבשן (יהושע ז א), על כן הזכיר בשבט הזה חבלים ולא הזכיר כן בשאר השבטים, כך נראה לי פירוש הכתוב הזה על דרך הפשט. והנה לא הזכיר משה בתורה שיחלק ביניהם הארץ הזאת ויתן לכל אחד משני השבטים האלה חלקו בפני עצמו, אבל אמר שנתן להם ולחצי שבט המנשי ממלכות שני המלכים האלה, ובמשנה תורה¹ פירש שנתן לחצי שבט מנשה חלק בפני עצמו כל חבל הארצות וכל הבשן, והנה קיצר בתורה שלא רצה להזכיר בה חלוקת השנים כאשר לא תזכר בה חלוקת שאר השבטים, אבל בספר יהושע אמר בביאור כי משה חלק להם, דכתיב ויתן משה למטה בני ראובן למשפחותם ויהי להם הגבול וגו' (יהושע יג טו-טז), וכתיב ויתן משה למטה (בני) גד למשפחותם ויהי להם הגבול וגו' (שם כד-כה), וכתיב ויתן משה לחצי שבט מנשה ויהי לחצי מטה בני מנשה למשפחותם ויהי גבולם וגו' (שם כט-ל).

(לח) ואת נבו ואת בעל מעון מוסבת שם, "נבו ובעל מעון שמות עבודה זרה הם והיו האמורים קורין עריהם על שם עבודה זרה שלהם, ובני ראובן הסבו שמותם לשמות אחרים, זהו מוסבות שם, נבו ובעל מעון מוסבות לשם אחר", לשון רש"י. והכתוב

91 דברים ג יג. 92 הרמב"ן הכין שרשי כיוון במאמרו ובני ראובן הסבו את שמם לשמות אחרים, שהם בעבור השמות אשר קראו להם אחרי בנינם החדש, ולכן הקשה שהכתוב ויקראו בשמות את שמות הערים אשר בנו על כולם ירמו, לא לנו ובעל מעון בלבד. והרא"ם חירן שכונת רש"י שבי ראובן קודם בנינם החדש, מיד כשילכדו נבו ובעל מעון (יען היותם שמות ע"ז) הסבו את שמם לשמות אחרים, כדי שלא יזכר בפייהם שמות ע"ז, ואחר שבנו אותם בבנין החדש קראו את כולם יחד בשמות

(לח) ואת נבו ואת בעל מעון מוסבת שם, נבו ובעל מעון שמות רש"י עבודה זרה הם, והיו האמורים קורים עריהם על שם עבודה זרה שלהם, ובני ראובן הסבו את שמם לשמות אחרים, וזהו: מוסבת שם, נבו ובעל מעון מוסבות לשם אחר. ואת שבמה, פנו שבמה⁷⁰, והיא שבם האמורה למעלה (לעיל פסוק ג). (לט) ויורש, כתרגומו: ותירך, שתיבת ריש משמשת שתי מחלקות, לשון ירושה ולשון הורשה, שהוא טירוד ותירוך.

70 כלומר אינו נדרש לפניו אלא ללפני פניו, דהיינו ובני ראובן בנו, דשבמה אינו שם ע"ז שתהיה גם היא ממוסבת השם (ספר הזכרון).

ויורש שבה אל הגבור שהיה במשפחה²¹. (מ) וטעם למכיר בן מנשה. לבני מכיר, כמו ויאמר יהודה לשמעון אחיו (שופטים ט ג)²².

את האמורי מן הגלעד, ולו בעצמו נתן משה את הגלעד. 21 מבני מכיר היה גבור שלכר את הגלעד. 22 שהכותנה שבני יהודה אמרו לבני שמעון אחיו.

שאמר ויקראו בשמות את שמות הערים אשר בנו, על כולם רמב"ן ירמו, לא על נבו ועל בעל מעון בלבד⁹², ועוד מה טעם שיזכיר אותם הכתוב בשם העבודה זרה ויאמר כי בני ראובן בנו אותן והסבו שמם, ולא יזכיר השם הטוב המוסב להם, ומנהג הכתוב לעולם בערים הנלכדות להזכיר השם החדש ויקראו ללשם דן כשם דן אביהם (יהושע יט מז), ויקרא אתהן חוות יאיר (להלן פסוק מא), ויקרא לה נובח (שם מב), גם בכל המוסבות שם יזכירם, ושם חברון לפנים קרית ארבע (יהושע יד טו), ושם דביר לפנים קרית ספר (שם טו טו)⁹³. והקרב אלי כי אלו השמות היו שמות הערים ביד מואב, וסיחון כבש כל הערים האלה ממלך מואב הראשון⁹⁴, כי כן כתיב בחשבון ודיבון ומדבא, כמו שאמר ונירם אבד חשבון וגו' (לעיל כא ל). וכן יראה לי מדברי יפתח שאמר בשבת ישראל בחשבון ובכנותיה ובערעור ובכנותיה ובכל הערים אשר על ידי ארנן (שופטים יא כו), והיא ערוער⁹⁵ אשר לקחו מיד סיחון, והנה כאשר הגלה תגלת פלאסר מלך אשור לראובני ולגדי חזרו מואב וישבו בארצם ובעריהם, כי מצאנו בספר ירמיהו כאשר החרים נבוכדנצר את מואב שלכד מהם כל הערים האלה והזכיר בשמות חשבון ואלעלא (ירמיה מז לד), וקריתים (שם כג), ודיבון וגבו (שם כב), ויעזר (שם לב), וערוער (שם יט) ובעל מעון שקראו בית מעון (שם כג), ובית נמרה שקראו

אחרים כמנהג של בני העיריות. אבל השמות של כל שאר העיריות כמו חשבון ואלעלא לא שינו קודם בנינם החדש אלא לאחר שבנו את כולם אז נתנו לכולם שם אחר. ועיין עוד בגור אריה. 93 והרא"ם חירן כי לא היתה הכותנה של הכתוב שלפנינו להזכיר שמות הערים אלא להודיע הכרזים הגדולים אשר כבשו. לכן הוצרך להזכירם בשם הראשון שהיו מפורסמים בזה השם. 94 עיין לעיל כא כא. 95 לעיל פסוק לד.

אֲדֹנֵי מִצְוָה: טַפּוּנוּ וְשִׁינוּ מִקִּנּוֹ וְכָל-בְּהֶמְתָּנוּ יִהְיוּ-שִׁם
 בְּעָרֵי הַגִּלְעָד: וְעַבְדֶּיךָ יַעֲבֹדוּ כָל-חֲלוֹץ צָבָא לִפְנֵי יְהוָה
 לַמִּלְחָמָה כַּאֲשֶׁר אֲדֹנֵי דִבֶּר: וַיֵּצֵאוּ לָהֶם מֹשֶׁה אֶת אֲלֶעָזָר
 הַכֹּהֵן וְאֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נּוּן וְאֶת-רָאשֵׁי אָבוֹת הַמִּטּוֹת
 לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִם-יַעֲבֹדוּ בְנֵי-גֵד
 וּבְנֵי-רְאוּבֵן | אֶתְכֶם אֶת-הִירְדֵּן כָּל-חֲלוֹץ לַמִּלְחָמָה
 לִפְנֵי יְהוָה וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵיכֶם וְנָתַתֶּם לָהֶם
 אֶת-אֶרֶץ הַגִּלְעָד לְאַחֲזָה: וְאִם-לֹא יַעֲבֹדוּ חֲלוּצִים
 אֶתְכֶם וְנֶאֱחָזוּ בְּתַכְכֶּם בָּאָרֶץ כְּנָעַן: וַיַּעֲנוּ בְנֵי-גֵד וּבְנֵי
 רְאוּבֵן לֵאמֹר אֶת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל-עַבְדֶּיךָ כֵּן נַעֲשֶׂה:
 נַחֲנוּ נַעֲבֹד חֲלוּצִים לִפְנֵי יְהוָה אֶרֶץ כְּנָעַן וְאַתָּנוּ אַחֲזִית
 נַחֲלָתָנוּ מֵעַבֵּד לִירְדֵּן: וַיִּתֵּן לָהֶם | מֹשֶׁה לְבְנֵי-גֵד וּלְבְנֵי
 רְאוּבֵן וּלְחֻצֵי שִׁבְטוֹ מִנִּשֵּׁה בֶן-יִזְסַף אֶת-מַמְלַכַת סִיחֹן
 מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וְאֶת-מַמְלַכַת עֹוג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן הָאָרֶץ
 לְעָרִיָּה בְּגִבְלֹת עָרֵי הָאָרֶץ סָבִיב: וַיְבִנוּ בְנֵי-גֵד אֶת-
 דִּיבֵן וְאֶת-עֵטְרוֹת וְאֶת עֵרְעֶר: וְאֶת-עֵטְרוֹת שׁוּפָן
 וְאֶת-יַעְזֹר וַיִּגְבְּהָה: וְאֶת-בֵּית נִמְרָה וְאֶת-בֵּית הָרֶן עָרֵי
 מִבְצָר וּגְדֵרוֹת צָאן: וּבְנֵי רְאוּבֵן בָּנוּ אֶת-חֲשִׁבּוֹן וְאֶת-
 אֲלַעֲלָא וְאֶת קְרִיתִים: וְאֶת-נָבֹו וְאֶת-בַּעַל מַעֲוֹן
 מוֹסֵבֶת שֵׁם וְאֶת-שִׁבְמָה וַיִּקְרְאוּ בְּשֵׁמֹת אֶת-שְׁמוֹת
 הָעָרִים אֲשֶׁר בָּנוּ: וַיִּלְכּוּ בְנֵי מָכִיר בֶּן-מְנַשֶּׁה גִלְעָדָה
 וַיִּלְכְּדָהּ וַיּוֹרֶשׁ אֶת-הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר-בָּהּ: וַיִּתֵּן מֹשֶׁה
 אֶת-הַגִּלְעָד לְמָכִיר בֶּן-מְנַשֶּׁה וַיֵּשֶׁב בָּהּ: וַיֵּאִיר בֶּן-

ל' אחד ויקבר בערי גלעד
 ב' בית חלוץ הנעל

ב' צויתי ל'

ב' חס'

ג' חד קמ'

ל' ל'

ל' חס'

ל' חס' ל' חס' ל'

ב'

ל' כת' א'

ב' כת' כו

ג'

ה'

מא

מסורה גדולה

נחנו ג' ב' פתח' אחד קמץ' כלנו בני איש אחד נחנו נחנו נעבר חלוצים נחנו פשענו ומרינו.

עין המסורה

(כו) חלוץ - ב' במ לבבו; דב' כהי, (כח) ואת יהושע - ב' (אחד חסר ואחד מלא) במ לבבו; דב' כהי, ג. כא.
 (כט) ונכבשה הארץ - ג' במ לבבו; דב' כהי, (ל) בתככם - ב' חסר; בר' להב; במ לבל, בתככם
 - ר' בתורה (חסר ומלא) ראה במ טויד, (לב) נחנו - ג' ב' בפתח אחד בקמץ; בר' מביא; במ לבב; *איכה
 גמב. נחנו... לירדן - ר' פסוקים שבראשם ובסופם נו"ן; יו"י, יגט; במ לבבו; דב' יחטו; יר' נח; תה' מוה;
 עובא; עתיב; משי' זית; ככ; *שח"ש דיא; דה"א יב. ארץ כנען - ה' דמטען (כלומר: צורת 'ארצה' סבירה
 יותר ועלולה להטעות) בר' מהכח; במ לבבו; ש"א כהכג; מ"א אלא; עמ' טט, (לג) בגבולת - ב' חסר
 (בלישנא) במ לבבו; דב' לבת, (לד) ערער - ה' חסר (בלישנא) כל אוריתא (במ לבבו; דב' בלה; גיב; דמח - נמנים כאחד) ש"א לבבו; מ"ב ילג; יש
 יחב; דה"א ה' (לה) ואתייעור - ב' (אחד חסר ואחד מלא) במ לבבו; דה"א וסו, ויגבהה - ב' במ לבבו; שו' תיא, (לח) מוסבת - ב' כתיב; כו
 שם' לטיג; במ לבבו, (לט) גלעד - ג' (בלישנא) במ לבבו; ש"ב כהי; דה"א כז, כא, וילכדה - ה' (חסר ומלא) במ לבבו; דה"א יחטו; ילג; מ"ב יח.

רש"י

(כח) ויצא להם - כמו 'עליהם' ועל תנאם מנה את אלעזר ויהושע;
 כמו 'י' ילחם לכם' (שמי' יד, יד). (לב) ואתנו נחלתנו - כלומר:
 ובידינו וברשותנו תהי' אחוזת נחלתנו מעבר הנה. (לו) ערי מבצר
 וגדרות צאן - זה סוף הפסוק מוסב על תחילת המקרא: 'ויבנו בני גד'
 (לעיל, לד וא"י) הערים הללו להיות ערי מבצר וגדרות צאן.

תרגום אונקלוס
 דרבוני מפקיד: טפלנא נשנא גיתנא מ
 וכל בעירנא יהון תמן בקרוי גלעד:
 ועבדך יעבדון כל מורו חילא קדם
 עמא דיי לקרבא קמא דרבוני
 ממליל: ופקיד להון משה ית אלעזר
 כהנא וית יהושע בר נון וית רש
 אבהת שבטיא לבני ישראל: ואמר
 משה להון אם יעבדון בני גד ובני
 ראובן עמכון ית ירדנא כל דמורו
 לקרבא קדם עמא דיי ותתכביש
 ארעא קדמיכון ותתנון להון ית ארע
 גלעד לאחסנא: ואם לא יעבדון
 מורוין עמכון ויחסנון ביניכון
 בארעא דכנען: ואתיבו בני גד ובני
 ראובן למימר ית דמליל יי לעבדך
 כין נעביד: נחנא נעבר מורוין קדם
 עמא דיי לארעא דכנען ועמנא
 אחדת אחסנתנא מעברא לירדנא:
 ויהב להון משה לבני גד ולבני ראובן
 ולפלגות שבטא דמנשה בר יוסף
 ית מלכותיה דסיחון מלכא אמורא
 וית מלכותיה דעוג מלכא דמתן
 ארעא לקרואה בתחומא קרוי
 ארעא סחור סחור: ובנו בני גד ית
 דיבן וית עטרת וית ערער: וית
 עטרת שופן וית יעור ורממא: וית
 בית נמרה וית בית הרן קרוין כריק
 וחסרין דען: ובני ראובן בנו ית
 חשבון וית אלעלא וית קריתים: וית
 נבו וית בעל מעון מקפן שמחן וית
 שבמה וקרו בשמחן ית שמחן קרויא
 דבנו: ואזלו בני מכיר בר מנשה
 לגלעד וכבשוהא ותריך ית אמורא
 דבה: ויהב משה ית גלעד למכיר
 בר מנשה ויתיב בה: ויאיר בר מא

(לח) ואת נבו ואת בעל מעון מוסבות שם - נבו ובעל מעון
 שמונת עבודה זרה הם, והאמוריים קורין עריהן על שם עבודה זרה
 שלהם. ובני ראובן הסבו את שמם לשמונת אחרים, והיו מוסבות (שם)
 - נבו ובעל מעון בנו מוסבות לשם אחר. ואת שבמה - בנו בשמה.
 הוא "שבם" האמור למעלה (פס' ג). (לט) ויורש - כתרומה: "ותירך"
 שתיבת ריש' משמשת שתי מחלקות: לשון "ורשה" ולשון "הורשה" שהוא
 "יורד" ו"תירך".

אונקלוס

לח וְאֶת-נָבוֹ וְאֶת בָּעֵל מְעוֹן מוֹסֶבֶת
שֵׁם וְאֶת-שִׁבְמָה וַיִּקְרְאוּ בְשֵׁמֹת אֶת-
שְׁמוֹת הָעָרִים אֲשֶׁר בָּנוּ: מִפְּטִיר לֹט וַיִּלְכוּ
בְּנֵי מִכָּיִר בֶּן-מְנַשֶּׁה גִלְעָדָה וַיִּלְכְּדוּהָ
וַיּוֹרֶשׁ אֶת-הָאָמָרִי אֲשֶׁר-בָּהּ: מ וַיִּתֵּן
מֹשֶׁה אֶת-הַגִּלְעָד לְמִכָּיִר בֶּן-
מְנַשֶּׁה וַיָּשֶׁב בָּהּ: מֵא וַיֵּאִיר בֶּן-מְנַשֶּׁה
וַיִּקְרָא יִתְהֵן כְּפָרְנִיהוֹן יֵאִיר:

לח וְאֶת-נָבוֹ וְאֶת-בָּעֵל מְעוֹן מוֹסֶבֶת
שֵׁם וְאֶת-שִׁבְמָה וַיִּקְרְאוּ בְשֵׁמֹת אֶת-
שְׁמוֹת הָעָרִים אֲשֶׁר בָּנוּ: מִפְּטִיר לֹט וַיִּלְכוּ
בְּנֵי מִכָּיִר בֶּן-מְנַשֶּׁה גִלְעָדָה וַיִּלְכְּדוּהָ
וַיּוֹרֶשׁ אֶת-הָאָמָרִי אֲשֶׁר-בָּהּ: מ וַיִּתֵּן
מֹשֶׁה אֶת-הַגִּלְעָד לְמִכָּיִר בֶּן-
מְנַשֶּׁה וַיָּשֶׁב בָּהּ: מֵא וַיֵּאִיר בֶּן-מְנַשֶּׁה
וַיִּקְרָא יִתְהֵן כְּפָרְנִיהוֹן יֵאִיר:

רש"י

שפתי חכמים השלם

פ כלומר שהסיבה ששם קודם בנינים מחדש כדי שלא יזכר שם
עבודת אלילים בפיהם, כי נבו ובעל מעון היו שמות עבודת אלילים
והיו נקראין הערים על שמם ובני ראובן הסבו את שמם, כמו
שאמרו רז"ל (עבודה זרה מו) בית גלגל בית כרם. אבל שאר העירות
הסבו שמם אחר בנינים החדש כמנהג כל בני עיר: צ רוצה לפרש
למה לא כוללן חפתוב בכלל אחד ואת נבו ואת בעל מעון ואת שבמה
מוסבת שם. ומתרגם דודוקא נבו ובעל מעון מוסבת לשם אחר, פירוש
קודם בנינים החדש הסבו שמם כדי שלא יזכור שם עבודת אלילים
בפיהם, אבל שאר העירות הסבו שמם אחר בנינים החדש. ויהיה
שבמה דבק למלת "בנו" דלעיל, ולא עם "מוסבת שם". ואמר אל
תחשוב שבדבק עם "מוסבת שם", שהרי שם שבמה שם אחד הוא:

(לח) וְאֶת נָבוֹ וְאֶת בָּעֵל מְעוֹן מוֹסֶבֶת שֵׁם.
נָבוֹ וְבָעֵל מְעוֹן שְׁמוֹת עֲבוֹדָה זָרָה הֵם, וְהָיוּ הָאָמָרִיִּים
קוֹרִים עָרֵיהֶם עַל שֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלָּהֶם, וּבְנֵי רְאוּבֵן פ
הִסָּבוּ אֶת שְׁמֵם לְשֵׁמוֹת אֲחֵרִים. וְהָיוּ "מוֹסֶבֶת שֵׁם", נָבו
וְבָעֵל מְעוֹן [בָּנוּ] מוֹסֶבֶת לְשֵׁם אֲחֵר: וְאֶת שִׁבְמָה.
צ בָּנוּ שִׁבְמָה [נ"א: צִבְמָה], וְהָיוּ שְׁמֵם הָאָמָרִי לְמַעַלָּה
(לעיל פסוק ג): (לֹט) וַיּוֹרֶשׁ. כְּתִירוֹמוֹ: וְתִרְיָה. שְׁפִיבָה
רש"י מְשַׁמֶּשֶׁת שְׁפִי חֲלוּקוֹת: לָשׁוֹן יְרוּשָׁה, וְלָשׁוֹן הַיְּרוּשָׁה,
שֶׁהָיוּ טִירוּד וְתִירוּד: (מֵא) חֲלוּתֵיהֶם. כְּפָרְנִיהוֹן:

וַיִּקְרָא אֶתְהֵן חֲלוּתֵיהֶם. לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ לוֹ צִנִּים קֶרְאִים בְּשֵׁמוֹ לְזַכְרוֹן:

דעת זקנים מבעלי התוספות

(לח) מוֹסֶבֶת שֵׁם. שִׁבְתְּחִלָּה נִקְרְאוּ עַל שֵׁם עֲמוּנָה וּמוֹאָב, וְאַחֵר
כֵּן עַל שֵׁם סִיחֹון, וְלִבְסוּף עַל שֵׁם יִשְׂרָאֵל (בכור שור):

אבן עזרא

(לח) וְאֶת נָבוֹ. יִתְכֵּן שֶׁהָיוּ הָרִי נָבוֹ שֵׁשֶׁם נִקְבַּר מֹשֶׁה,
כְּאֲשֶׁר אָפְרָשׁ: מוֹסֶבֶת. אֵלֶּה הָעָרִים הוֹסִבּוּ שְׁמוֹתֵם,

וכן שבמה:

(לֹט) וַיּוֹרֶשׁ. יֵשׁ אָמָרִים כִּי מִכָּיִר חֵי הָיָה, וּלְפִי דַעַתִּי שִׁמְלַת וַיּוֹרֶשׁ שָׁבָה אֶל הַגְּבוּר שֶׁהָיָה בְּמִשְׁפַּחָה, וְטַעַם "לְמִכָּיִר בֶּן
מְנַשֶּׁה" (פסוק מ), לְבָנִי מִכָּיִר, כִּמוֹ "וַיֵּאֱמֹר יְהוָה לְשִׁמְעוֹן אֲחִיר" (שופטים א, ג):

(מֵא) וַיֵּאֱמֹר בֶּן מְנַשֶּׁה. הוּא מִמִּשְׁפַּחַת יְהוּדָה, כִּי כֵן כְּתוּב (ראה דברי הימים א, ב, כא-ב) כִּי חֲצִירוֹן לָקַח בֶּת מִכָּיִר בֶּן מְנַשֶּׁה
וְהוּלִיד מִמֶּנָּה שְׁגוּב, וּשְׁגוּב הוּלִיד אֶת יֵאִיר שֶׁהָיוּ לוֹ הָעָרִים בְּעָרֵי הַגִּלְעָד. וְנִקְרָא עַל שֵׁם מִשְׁפַּחַת אָמוֹ, גַּם יֵשׁ כְּהֵנִים
שֶׁנִּקְרְאוּ עַל שֵׁם בְּנֵי בְרוּזִילִי הַגִּלְעָדִי, כִּי כֵן כְּתוּב (ראה עזרא ב, טא). וְאֵין פֶּה מְקוֹם לְשֶׁאוֹל אֵיךְ לָקַח יֵאִיר נִחְלָה עִם שְׁבֹט
אַחֵר, כִּי אֵרֶץ בְּנֵעַן הָיָה הַנְּחָלָקָה, וְלֹא אֵרֶץ הָאָמָרִי שֶׁהָיָה מַעֲבָר לִירְדֵּן מִזְרָחָה, כִּי יֵשׁ אָמָרִי בְּאֵרֶץ בְּנֵעַן, וְהוּא הָיָה
הַתְּקִיף מִכָּל שְׁבַעַת גּוֹיִם: חֲלוּתֵיהֶם. פִּירוּשׁוֹ לְפִי מְקוֹמוֹ, כִּמוֹ קְרִירוֹת:

רמב"ן

גבולם וגו':

(לח) וְאֶת נָבוֹ וְאֶת בָּעֵל מְעוֹן מוֹסֶבֶת שֵׁם. נָבוֹ וְבָעֵל
מְעוֹן שְׁמוֹת עֲבוֹדָה זָרָה הֵם, שֶׁהָאָמָרִיִּים קוֹרִין
עָרֵיהֶם עַל שֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלָּהֶם, וּבְנֵי רְאוּבֵן הִסָּבוּ שְׁמוֹתֵם
לְשֵׁמוֹת אֲחֵרִים. וְהָיוּ "מוֹסֶבֶת שֵׁם", נָבוֹ וְבָעֵל מְעוֹן מוֹסֶבֶת
לְשֵׁם אֲחֵר. לְשׁוֹן רִשְׁי:

לְכָל הַבָּשָׂן. וְהָיָה קָצֵר בְּתוֹרָה, שֶׁלֹּא רָצָה לְהוֹכִיר בָּהּ
חֲלוּקוֹת הַשָּׁנִים כְּאֲשֶׁר לֹא הוֹכִיר בָּהּ חֲלוּקַת שָׁאֵר הַשְּׁבָטִים,
אֲבָל בְּסִפְרֵי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר בְּבִיאוֹר כִּי מֹשֶׁה חָלַק לָהֶם, דְּכַתִּיב
(יהושע ג, טו והלאה) "וַיִּתֵּן מֹשֶׁה לְמִטָּה בְּנֵי רְאוּבֵן לְמִשְׁפַּחָתָם
וַיְהִי לָהֶם הַגְּבוּל גּוֹ", וְכַתִּיב (שם פסוק כד והלאה) "וַיִּתֵּן מֹשֶׁה
לְמִטָּה גֹר... לְמִשְׁפַּחָתָם וַיְהִי לָהֶם הַגְּבוּל גּוֹ", (שם פסוק כט
והלאה) "וַיִּתֵּן מֹשֶׁה לְחֻצֵי שְׁבֹט מְנַשֶּׁה... לְמִשְׁפַּחָתָם וַיְהִי